

14.4.2022

Teknologiateollisuus ry:n lausunto yritysvastuulakia koskevasta arviomuistiosta
Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27236/2020

Tausta

Pääministeri Marinin hallitusohjelma sisältää kirjauksen kansallista yritysvastuulakia koskevan selvityksen tekemisestä. Yritysvastuuta koskevassa lainsäädännössä säädettäisiin yrityksiä koskevasta asianmukaisen huolellisuuden velvoitteesta yritysten toiminnassa.

Työ- ja elinkeinoministeriön laatima arviomuistio kartoittaa, millainen suomalaisia yrityksiä koskevan asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen sisältö voisi olla kansallisessa lainsäädännössä. Arviomuistiossa arvioidaan tarkemmin, millaisia lainsäädännöllisiä vaihtoehtoja velvoitteen toteuttamiseksi olisi, mitkä olisivat velvoitteen vaikutukset ihmisoikeuksiin, ympäristöön sekä yrityksiin ja millaiset edellytykset lainsäädännön toteuttamiseksi olisi. Arviomuistio syventää Ernst & Young Oy:n ministeriölle laatimassa oikeudellisessa selvityksessä aloitettua työtä.

Lausunto

1) Lausuntonne yleisesti arviomuistiosta

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua kansallista yritysvastuulakia koskevasta arviomuistiosta. Vastuullisuus on Teknologiateollisuus ry:lle ja sen jäsenyrityksille menestyvän liiketoiminnan perusta ja osa jokapäiväistä toimintaa. Teknologiateollisuudessa ymmärretään, että liiketoiminnan kasvu ja uudistuminen on toteutettava ympäristön ja yhteiskunnan kannalta kestävällä tavalla. Eryteisesti kansainvälisesti toimivien yritysten on huomioitava ihmisoikeudet läpinäkyvästi sekä omassa toiminnassaan että arvoketjussaan. Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja luonnonvarojen ylikulutuksen vuoksi pidämme myös siirtymistä hiilineutraaliin kiertotalouteen välttämättömänä. Teknologiateollisuus on sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteeseen ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi 1,5 asteeseen ja tukee EU:n biodiversiteettistrategian tavoitetta, jonka mukaan luonnon monimuotoisuus on lähtenyt toipumaan vuoteen 2030 mennessä. Toimialalle on laadittu vähähiilitiekartta, biodiversiteettiohjelma ja vastuullisuuslinjaukset näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Arviomuistiossa on ansiokkaasti syvennetty taannoisessa yritysvastuulakia koskevassa oikeudellisessa selvityksessä (2020) aloitettua työtä, ja siinä käydään asianmukaisesti läpi lainsäädännöllisiä vaihtoehtoja ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevan velvoitteen toteuttamiseksi. Arviomuistiossa on mielestämme oikein todettu, että kaikki muistiossa arvioidut sääntelyvaihtoehdot edellyttäisivät kuitenkin edelleen jatkoarviointia.

14.4.2022

Pidämme melko valitettavana sitä, että Euroopan komission helmikuussa antamaa direktiiviehdotusta yritysten kestävästä hallinnoinnista ja asianmukaisesta huolellisuudesta ei ehditty arviomuistiotä laatien ottaa huomioon kuin pintapuolisesti. Näkemyksemme mukaan odotettavissa olevan EU-säätelyn kansallisen täytäntöönpanon arvioinnin olisi tullut olla ensisijaista.

2) Lausuntonne kansalliseen yritysvastuusäätelyyn ryhtymisestä

Yritysvastuukysymykset ovat lähtökohtaisesti globaaleja kysymyksiä. Näkemyksemme mukaan kansainvälisten toimitusketjujen ongelmiin tulisi ensisijaisesti hakea globaalia – ja vähintäänkin EU-laajuista – ratkaisua. Lisäksi edelleen on syytä huomioida erilaisten itsesäätelyinstrumenttien mahdollisuudet. Useiden eri kansallisten yritysvastuusäädösten kokoelma ei ole omiaan edistämään ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelua parhaalla mahdollisella tavalla. Yksittäisen valtion kansallinen yritysvastuulaki saattaa pahimmillaan vaikeuttaa vastuullisuuskysymykset toiminnassaan vakavasti ottavan yrityksen toimintaa kansainvälisillä markkinoilla.

Jaamme arviomuistiossa olevan näkemyksen siitä, että kansallisen säätelyn rajalliset vaikutusmahdollisuudet sekä yrityksille koitua säätelytaakka ja mahdollinen kilpailuasetelman heikentyminen puoltavat maltillista suhtautumista kansallisen säätelyn valmisteluun ja etenemistä säätelyssä vasta myöhemmin EU-lainsäädännön mukaisella tavalla. Pidämme tärkeänä sen huomioimista, että kotimaisille yrityksille aiheutuva muita korkeampi säätelytaakka on lähtökohtaisesti kilpailuhaitta ja se vähentää myös Suomen houkuttavuutta yritysten sijoittautumispaikkana.

Näkemyksemme mukaan nyt on syytä keskittyä komission antaman yritysvastuudirektiiviehdotuksen jatkovalmisteluun, ja varmistaa, että lopputulemana on EU-tasolla mahdollisimman yhdenmukainen ja toimiva säätely.

3) Lausuntonne muistiossa esitetyistä säätelyvaihtoehdoista (veloitteen sisältö, soveltamisala ja seuraamusjärjestelmä)

Näkemyksemme mukaan tässä tilanteessa, kun EU:n yritysvastuuta koskeva säätelyehdotus on annettu, ei ole mielekästä punnita siitä erillisen kansallisen lainsäädännön erilaisia vaihtoehtoja. Arviomuistioon tehtyä ansiokasta taustatyötä tulisi sen sijaan hyödyntää jatkossa, jotta EU-tasoisesta yrityksille esitetyistä ihmisoikeus- ja ympäristöasioita koskevasta asianmukaisen huolellisuuden veloitteesta saadaan eri osapuolten kannalta toteutettavissa ja hallinnoitavissa oleva järjestelmä.

4) Lausuntonne arviomuistiossa esitetyistä säätelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista

14.4.2022

Arviomuistiossa on todettu, että käytettävissä olleen tiedon perusteella jää epävarmaksi, voitaisiinko sääntelyllä saavuttaa sille asetettuja tavoitteita yritystoiminnasta aiheutuvien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamiseksi, ehkäisemiseksi, lieventämiseksi, lopettamiseksi ja korjaamiseksi. Lisäksi on todettu, että joissakin Euroopan maissa on valmisteltu kansallisia asianmukaista huolellisuutta koskevia lakeja, mutta niiden soveltamiskokemuksesta ei ole vielä käytettävissä tutkimustietoa, jota voitaisiin hyödyntää arvioitaessa sääntelyn ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia. On ensiarvoisen tärkeää, että sääntelyllä voidaan vaikuttaa niihin haitallisiin ilmiöihin, joiden vuoksi sääntelyä laaditaan. Katsomme, että muistiossa esitetyt arviot sääntelyn ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista ovat sikäli alustavia, että niitä ei voi pitää riittävinä kansallisen sääntelyn perusteeksi.

Jaamme arviomuistiossa esitetyn näkemyksen, jonka mukaan on todennäköistä, että kansallinen yritys vastuusääntely heikentäisi kotimaisten yritysten kansainvälistä kilpailukykyä suhteessa enemmän kuin sääntelystä olisi odotettavissa hyötyä. Yrityksiin kohdistuvan sääntelyn tulisi olla ennakoitavaa ja pitkäjänteistä. Hyvin lyhytikäiseksi jäävä kansallinen sääntely, jota jouduttaisiin hetimiten muokkaamaan EU-sääntelyn mukaiseksi, ei todennäköisesti täyttäisi lainkaan niitä tavoitteita, joita sille on asetettu.